

een beeldkneder. Want de essentie van zijn werk ligt in dat uiterst-gevoelige, driftige kneden van de klei, die dan later in brons wordt afgegoten. Zijn brons is dan ook in wezen klei, om het paradoxaal te zeggen. Hierin ligt zijn beteekenis en zijn beperking. Zijl behoort tot de grootsten omdat zijn werk getuigt van een prachtige, telkens weer echte ontroering en ook omdat hij met een ongelooflijke gevoeligheid het aparte leven van elk wezen en de spanning van het oogenblik weet te vereeuwigen. Terecht is hij met Isaïc Israëls vergeleken; beiden vertegenwoordigen die allerhoogste trap van het impressionisme, dat in de driftige ontroering van het oogenblik tot onder de oppervlakte van menschen en dingen weet door te dringen. Maar tot een samenvatting, welke een symbool kan worden, komt hij niet. Is dit zijn beperking, hij is ook absoluut vrij van het beredeneerde, dat in moderner werk vaak hindert. Zijl's werk is bloedwarmlevend en van een groot en nobel sentiment en het is wel aardig om te zien, hoe het — in dit milieu van moderniteiten — domineert en de aandacht vasthoudt. Het laat zich niet verslaan en ik geloof zeker, dat het, ook wanneer veel impressionisme zal zijn vergeten of verwaarloosd, nog de bewondering en de liefde der menschen zal hebben.

Mendes da Costa is slechts vertegenwoordigd — maar hoe schoon — door zijn houten beeld „Vormend Denken”, dat aan Berlage, den zestigjarige, is geschonken door de Nederlandsche kunstenaars. Het is de in peinzende houding staande figuur van een oud man, in wijde pij gehuld, die in zijn geest een conceptie voltooit; het suggestief gebaar van de opgeheven hand wijst er op, dat uit zijn denken een vorm is ontstaan. Schooner geschenk kon men niet brengen aan den man, wiens denken vormen is geweest!

Bij Mendes sluit Altorf zich aan met zijn streven naar strengen eenvoud; tot zijn beste werk behoort de bronzen kop van een Javaan, naar ik meen den dichter Noto Soeroto.

Het werk van Chabot, dat tot het meest geavanceerde behoort, lijkt mij uit een misvatting geboren, voorzoover dit uit zijn inzending althans valt op te maken. Hij neemt een stuk steen of een stuk hout om te bewerken en schijnt er vóór alles op uit te zijn om den toevalligen vorm van dit object te bewaren en dus zoo weinig mogelijk er aan te veranderen. Een zwarte ebbenhouten paal krijgt met een zeer eenvoudige bewerking wel iets van een hoofd; ook een vormlooze kei kan door het insteken van een paar oogen en het hakken van een soort neus op een kop gaan lijken. Maar dit is in wezen niets anders dan een kunstje, dat men ook met aard-appels of stukken steenkool kan probeeren. Uit te gaan van den toevalligen vorm van een stuk materiaal is een verkeerd uitgangspunt omdat alleen de vorm, in de ziel van den kunstenaar ontstaan, immaterieel kan zijn en dus in de kunst waarde kan hebben. Op zich zelf is het een